

Nr 134

Ampt Epe

HISTORISCHE VERENIGING IN DE GEMEENTE EPE

1135 - 318 R - 6 - BS - 6

Ampt Epe

Nr 134 – maart 2001

REDACTIE: Th. te Riele-ter Laak, Dorpsstraat 12, 8171 BP Vaassen,
telefoon (0578) 56 06 54

Het blad verschijnt 4 keer per jaar en wordt gratis toegezonden aan de leden van de Historische Vereniging 'Ampt Epe'

'AMPT EPE' HISTORISCHE VERENIGING IN DE GEMEENTE EPE

De vereniging stelt zich onder meer tot doel:

- het opwekken en versterken van de belangstelling voor de geschiedenis van de Gemeente Epe

Lidmaatschap f 25,00 per jaar

Bestuur:

- Voorzitter: J.C. Kreffer
Le Chevalierlaan 3, 8162 PD Epe
Telefoon (0578) 68 83 05
- Secretaresse: Th. te Riele-ter Laak
Dorpsstraat 12 – 8171 BP Vaassen
Telefoon (0578) 56 06 54
- Penningmeester: M.L. Endendijk
Molenpad 1, 8162 ZH Epe
Telefoon (0578) 61 30 78
- Leden: W. van Putten
E. de Jonge
H. Bouwman

Giro: 119.40.15 ten name van penningmeester 'Ampt Epe'
I.S.S.N. nr 1383-2026

Bertus van den Bremen maakte een nieuwe index voor Ampt Epe

Tijdens de jaarvergadering op 1 november j.l. informeerde de heer Stork naar de mogelijkheid om het onderwerp- en schrijversregister van ons blad Ampt Epe bij te werken. Ik antwoordde toen dat daar inmiddels aan werd gewerkt. De heer L. van den Bremen, die grote vaardigheid op de PC bezit, had deze klus op zich genomen. En het karwei is al klaar ook! Om er over te vertellen laat ik Bertus van den Bremen graag zelf aan het woord.

„Op verzoek van archivaris G. Kouwenhoven heb ik een index gemaakt op het tijdschrift „Ampt Epe”. Daartoe heb ik 133 reeds verschenen nummers nagezocht en de onderwerpen en schrijvers van de artikelen via het programma „Excel” in de computer gebracht. Ook alle namen en onderwerpen die in de artikelen voorkomen zijn opgeslagen. Dat gebeurde soms onder verschillende namen, bijvoorbeeld naast „dialect” is ook „streektaal” ingebracht. Als dat ter sprake kwam naast „Celtic-Fields” ook „raatakkers”.

Waar dat vermeld wordt, werd naast de naam ook het beroep of de functie opgenomen, bijv. „onderwijzer” of „burgemeester”. Door in het zoekprogramma de te zoeken naam van artikel, persoon of onderwerp in te tikken, komt het nummer en de pagina van het gezochte te voorschijn.

In het totaal zijn 9961 items ingevoerd, 9152 onderwerpen en 809 schrijvers. Het is de bedoeling dat ieder nieuw nummer meteen wordt geïndexeerd.“

Zijn leven

Nu hij toch aan het woord was stelde ik voor iets over zijn leven te vertellen. Daarbij nam ik aan dat velen van u, die zijn boeken en verhalen en gedichten in Ampt Epe hebben gelezen, wel eens willen weten wie hij toch is, waar hij woont of wat hem bezig houdt.

„Ik ben geboren in 1915 op „West-Raven” als helft van een tweeling (met een zusje), wat ons gezin van vier op zes kinderen bracht. Het was een arbeidersgezin, waar je als jongste meer kansen kreeg dan de oudsten. En als jongen boven een meisje werd gesteld! Door onze ouders werden we gestimuleerd ons te ontwikkelen. Zelf lazen ze een dagblad, De Courant Het Nieuws van de Dag, en bij verjaardagen werden vaak boeken als cadeau gegeven”.

Veel lezen en debatteren over politiek en maatschappij, dat gaven de ouders Van den Bremen hun kinderen mee. Vooral Bertus was hier erg gevoelig voor, zoals uit zijn latere leven zal blijken. Vader Jan van den Bremen was tot zijn

elfde naar school gegaan en werkte later zelf aan zijn ontwikkeling. Moeder kwam uit een kuipersfamilie en had de lagere school geheel doorlopen. Bertus vertelt verder.

Het ouderlijk huis.

„Vader was koetsier (later chauffeur)-huisknecht bij de familie Rauwenhoff. Charles Rauwenhoff was jarenlang wethouder in Epe en directeur van het landgoed Tongeren. Het beroep van vader drukte een stempel op het gehele gezin. Vierentwintig uur inzetbaar, zeven dagen in de week, zondags vaak weg vooral toen er nog paarden waren. Enerzijds was er sprake van geborgenheid, onder bescherming van „de Familie”, wat anderzijds een afhankelijkheid met zich meebracht waar ik het als puber wel eens moeilijk mee had. Ouder geworden zag ik beter de goede en slechte kanten.

Toen ik bijna zes jaar was, op 1 mei 1921, ging ik naar de Tongerense school. Omdat ik van oudere broers thuis al wat had leren lezen en rekenen, werd ik halfweg de eerste en de tweede klas geplaatst. Vanuit de vijfde klas ging ik naar de MULO in Epe. Meester Hendriks had me bijgespijkerd met Frans en daardoor kon ik in de zogenaamde tweede voorklas komen. In 1930 haalde ik het MULO-B diploma.

Voor doorleren was geen geld dus Bertus moest werk zoeken en werd per 1 augustus 1930 kantoorbediende op de loonafdeling van de N.V. Industrie in

Vaassen, waar het salaris f 20,- per maand bedroeg. Het was crisistijd, de tijd van ontslagen en werkloosheid. De ontslagbriefjes werden in de loonzakjes gestopt die wekelijks werden uitgereikt.

„Op 1 september 1931 ging ik naar de Coöp. Aan- en Verkoopvereniging te Epe, in de oude Roomse kerk, waar nu het parkeerterrein van Albert Heijn is. Twee dagen in de week de boer op om bestellingen op te halen en af te rekenen, de andere dagen op kantoor. En dat alles voor f 25,- per maand, terwijl ik vaak nog bij avond met honderden guldens op zak over de buitenwegen fietste”.

In augustus 1935 werd Van den Bremen opgeroepen om zijn militaire dienstplicht te vervullen, waardoor hij zijn baan kwijt raakte. Na zijn diensttijd als administrateur was hij bijna anderhalf jaar werkloos, tot hij weer bij de Coöp. kon komen, waar intussen zijn opvolger in dienst moest.

Sinds 1933 had hij verkering met Aaltje van Vemde, zijn latere vrouw, en de vooruitzichten bij de Coöp. waren verre van gunstig. In 1938 solliciteerde Bertus bij de politie in Amsterdam, waar hij na een uitgebreide selectie werd aangenomen om per 1 november 1939 in dienst te treden. De mobilisatie stak hier een stokje voor en hij werd opgeroepen als administrateur bij Staf 15-R.A. in Driebergen. De indiensttreding bij de politie in Amsterdam was voorlopig uitgesteld. Intussen waren Bertus en Aaltje getrouwd, vonden tijdelijk inwoning bij de ouders Van den Bremen op „West-Raven” en woonden bijna een jaar in Driebergen.

Uiteindelijk kwam hij op 1 november 1940 bij de Amsterdamse politie en ze verhuisden naar een bovenhuis in Amsterdam West, wat vooral voor zijn vrouw een grote verandering betekende. Bij de politie eerst cursussen volgen, dan agent op straat, Berichtendienst en na de bevrijding korte tijd bij de Binnenlandse Strijdkrachten (B.S.) en via de Politieke Opsporingsdienst weer bij de Berichtendienst, maar nu in het Engels. Van den Bremen had duidelijk zijn plek nog niet gevonden, maar dat kwam in 1946, toen hij op eigen verzoek werd overgeplaatst naar de Kinderpolitie. Dat werk lag hem heel wat beter dan het politiewerk. Hij werkte daar samen met vrouwelijke collega's zonder dat er sprake was van een machosfeer. Een uitdaging vormde zijn overgang naar het politiekorps in Winschoten, waar hij de taak kreeg een afdeling kinderpolitie op te zetten: „Dat was mooi pionierswerk, waarbij zelfs buurtvoetbalwedstrijden werden georganiseerd”.

We zien dat hij nu echt op zijn plek was gekomen en de ene uitdaging volgde de andere op. „In 1953 ging ik over naar de toenmalige Voogdijraad Groningen. Dat was ook weer pionieren, want ik was de eerste maatschappelijk werker bij de Raad, speciaal voor het gebied Oost Groningen in de driehoek

Delfzijl-Hoogezand-Ter Apel. We hadden toen vier zoons en in 1954 werd de jongste geboren. Het was voor mijn vrouw Aaltje een druk leven, waarbij ze ook nog een gedeelte van mijn werk opving met telefoontjes of mensen die aan de deur kwamen, wanneer ik er niet was. Ook de verhuizingen waren voor haar ingrijpender dan voor mij. Ik was bezig met nieuw werk, maar zij moest voor de sociale aanpassing zorgen. In Winschoten waren we allebei druk in het verenigingsleven, o.a. de padvinderij. Toch was er nog plaats voor een pleegzoon, die we in 1962 op achtjarige leeftijd in ons gezin opnamen. In 1965 van het werk in het veld naar kantoor in Groningen, waar mij werd gevraagd een „Unit” van de grond te brengen. Het jaar daarop verhuisden we ook naar Groningen. En dan na twee en twintig jaar in het Groningerland te hebben gewoond en gewerkt weer zuidwaarts.

In Zutphen kreeg ik de functie van Unithoofd, wat daar een nieuwe functie was. Een jaar voor mijn officiële pensioen in 1980 werd ik afgekeurd wegens hartklachten”.

Toen kwam er tijd en belangstelling voor schrijven en dichten, waar zijn vrouw al eerder aan was begonnen. Ik wil dat deel bewaren voor de volgende aflevering van Ampt Epe. Als bewonderaar van vooral Bertus' gedichten in dialect, vroeg ik hem mij een te geven waarmee ik het verhaal zou kunnen besluiten. Ik kreeg er twee, een in dialect, dat hieronder volgt en een in het Nederlands, dat ik voor de volgende aflevering bewaar. Beide moeten de kennismaking met Bertus van den Bremen voltooien.

J.C. Kreffer

GIEN SPIET

Een hoop ha'k anders mutten doen
en nog meer mutten loaten.

Een veurbeeld was ik zeker niet,
mä toch heb ik gien spiet!

Gien spiet van al die domme dinge
of dät ik weijs te vere ginge.

An zoveul dinge kwam ik niet,
mä toch, ik heb gien spiet.

Al ha'k et beater kunnen doen!

De achtergronden en het ontstaan van de Doleantie te Epe (2)

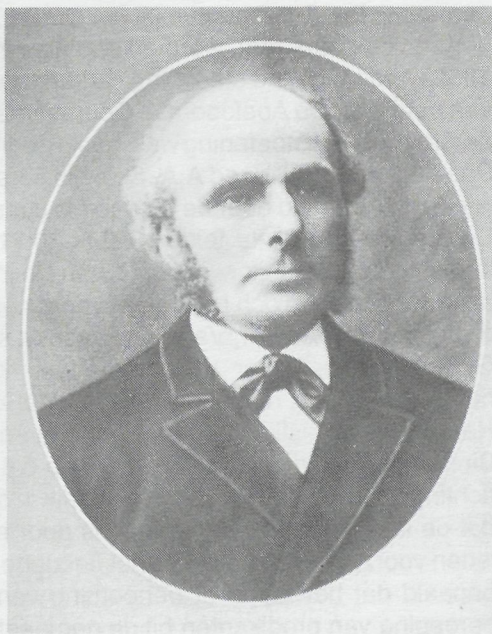
naar een studie van drs C. van der Wal voor Ampt Epe bewerkt door J.C. Kreffer

De Nederlands Hervormde kerk te Epe gedurende de tweede helft van de negentiende eeuw tot de Doleantie.

Al tijdens het bestuur van Koning Willem I waren er toenemende bezwaren te beluisteren tegen het Algemeen Reglement van 1816 en de aanvullingen die daarop volgden in latere jaren. De rust die men beoogde had slechts tot het tegenovergestelde geleid. Langzaam maar zeker groeide de overtuiging dat de „besluitenkerk van Willem I” een andere structuur diende te krijgen. In de periode na 1840 kwam er een proces op gang dat er toe leidde dat de kerk los kwam te staan van de staat. Dit proces werd voltooid toen op 22 juli 1870 bij Koninklijk Besluit de laatste mogelijke staatsinvloed verdween.

De synode kon zich nu bezighouden met de inrichting van de kerk en met de vraag hoe de leer gehandhaafd diende te worden, zonder afhankelijk te zijn van de goedkeuring van de koning.

Dit proces dat er uiteindelijk toe leidde dat de kerk „op eigen benen” kwam te staan is niet zonder problemen verlopen. De verschillende stromingen, die tot dan als gevolg van de feitelijk bestaande leervrijheid ieder op eigen wijze de leer hadden geïnterpreteerd, probeerden hun ideeën via de synode algemeen geldend te maken. Dit alles leidde tot een vaak felle richtingenstrijd. Deze strijd werd nog versterkt door een aantal negentiende-eeuwse theologische ontwikkelingen. Ook het tot dan vrij kleurloze Epe zou in de tweede helft van de negentiende eeuw deze richtingenstrijd kennen. Vooral de komst van dominee Worst, die zich als overtuigd aanhanger van het Modernisme zou laten gelden, versterkte deze polariserende tendens.

Ds. H. Worst, predikant van de Grote Kerk 1857-1888.

Op 2 oktober 1857 deelde Hendrik Worst (1830-1907), predikant te Oude Niedorp, de kerkenraad in Epe mee, dat hij het beroep om predikant te worden had ontvangen. Op 15 oktober aanvaardde hij het beroep, als opvolger van de op 23 november 1856 overleden dominee A. Visch.

Met de komst van Worst zou het met de uiterlijke rust, die zo kenmerkend was voor de Hervormde kerk in Epe, zijn gedaan. Hij bracht het Modernisme naar Epe, de moderne leer waarvoor hij warm was gelopen tijdens zijn studie in Leiden bij hoogleraren als J. H. Scholten en A. Kuenen.

Hoewel de notulen van de kerkenraadsvergaderingen slechts spaarzaam informatie geven over onderwerpen van principiële aard, bevestigen zij het „meegaan” van de Grote Kerk met het Modernisme. Dit proces, dat resulteerde in de vrijzinnige signatuur van Epe moet zich afgespeeld hebben in de periode 1858-1870.

De notulen volgend zien we dat een zeer groot aantal vergaderingen in de jaren '60 besteed is aan de plannen om te komen tot een aparte gemeente Emst, nadat een tweede predikantsplaats in Epe definitief was afgewezen. Het stichten van een zelfstandige gemeente Emst zou niet zonder moeilijkheden verlopen. Op 31 mei 1858 zond de kerkvoogdij al een voorstel aan de kerkenraad om mee te werken aan „de Stichting van eene afzonderlijke Kerkgemeente te Emst met eenen eigen Leraar”. Pas op 7 november 1865 werd door de kerkenraad het besluit van de synode aangenomen, waarbij de gemeente Emst, bestaande uit het Oude Emst met uitzondering van Westendorp en de Laarstraat, werd erkend als zelfstandige gemeente. Op 19 maart 1866 werd de eerste steen van de kerk gelegd door oud-burgemeester G.W. van der Feltz. De Apeldoornse Courant meldde dat op 30 september 1866 de eerste godsdienstoefening was geleid door de heer H. Worst, predikant te Epe. Pas op 8 mei 1868 deed A.A. Sels als eerste predikant van Emst zijn intrede. Hij werd bevestigd door de tot dan als consulent optredende dominee Worst. De nieuwe gemeente telde slechts 300 belijdende lidmaten en zou tot de komst van de rechtzinnige ds. G. van Rhijn op 19 oktober 1902 een vrijzinnig karakter dragen. Toch hebben er vanaf het begin al bezwaren bestaan tegen dit vrijzinnige karakter. Van den Esschert schrijft in „Honderd jaar Hervormde Gemeente Emst” over „minder goede kerkgang”, die het gevolg zou zijn van het feit dat „...het rechtzinnige volksdeel kerkte in het lokaal „Bethel” op het Handel, waar destijds een bloeiende evangelisatie was”.

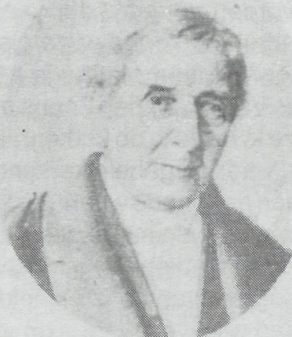
Binnen hervormd Epe wijst niets er op dat er bezwaren bestonden tegen de richting van dominee Worst. Belangrijk in dit verband is waarschijnlijk het feit dat de kerkenraad zich nog steeds door een coöptatiesysteem van nieuwe leden voorzag. In 1852 was in het herziene Algemeen Reglement in artikel 23 bepaald dat het recht tot benoeming van ouderlingen en diakenen en de beroeping van predikanten bij de gemeente berustte. In 1867 bepaalde een organiek reglement dat binnen drie maanden (na 1 maart 1867) de vraag aan

Kuener

Scholten

Van Hengel

Rauwenhoff

Prins

Profesoren der theol. fakulteit te Leiden 1864

de gemeente voorgelegd moest worden of zij het recht van benoeming en beroeping zelf wenste uit te oefenen, dan wel de kerkenraad machtigde om op de bestaande voet voort te gaan.

Na vier jaar en vervolgens elke tien jaar zou hierover opnieuw door de lidmaten moeten worden gestemd. In Epe werd in maart van dat jaar voor de eerste keer zo'n stemming gehouden; van de 270 uitgebrachte stemmen waren er 167 voor handhaving van het oude systeem en 93 tegen.

Een duidelijk bewijs voor het feit dat de kerkenraad in 1870 een uitgesproken vrijzinnig stempel droeg vinden we in de notulen uit dat jaar, waarvan hieronder een samenvatting volgt.

Een belangrijk strijdpunt binnen de Hervormde Kerk was de vraag welke formule werd gebruikt bij de doopplechtigheid. In 1869 was door de synode een voorlopige bepaling aangenomen die inhield „...dat de doopsbediening op de meest indrukwekkende wijze plaats hebbe”. Tegenstanders van deze voorlopige bepaling verenigden zich en gaven een boekje uit waarin zij hun bezwaren uiteenzetten. Zij hoopten dat deze „misslag” van de synode zo snel mogelijk ongedaan zou worden gemaakt door aan de zin „...dat de doopsbediening op de meest indrukwekkende wijze plaats hebbe” toe te voegen „...met de gebruikelijke formule aan Matthéüs 28 vers 19 ontleend” (...en doopt hen in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes...) Op 30 mei 1870 kwam deze kwestie in de kerkenraadsvergadering ter sprake. Op voorstel van ds Worst, waar de gehele kerkenraad zich achter schaarde, werd een brief gezonden aan de synode waarin de kerkenraad adviseerde „om het uitspreken van de woorden in de naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes bij den Doopsbediening niet tot wet te verheffen”. Dit omdat zij daarin „...eene beperking ziet van eene vrijheid, waardoor alleen de Kerk kan bloeien”. De kerkenraad wijst vervolgens op „gemoedsbezwaren” die de officiële formule kan oproepen bij predikanten en bij ouders van te dopen kinderen. Wordt de officiële formule gehandhaafd, dan zou ieder er toch zijn eigen uitleg aan blijven geven, zodat „...alleen eene uitwendige eenheid wordt gewonnen”. De kerkenraad meent dat zo'n maatregel „...niet in de Protestantsche, maar in de Roomsche Catholieke Kerk tehuis behoort”. Ten slotte hoopt de kerkenraad dat „...ook de vrijheid worde gehandhaafd van hen, die sommige uitspraken van de nieuweren tijd tot de hunne hebben gemaakt”. De notulen van de kerkenraad en het andere archiefmateriaal uit de jaren na 1870 tonen weinig schokkende zaken. Er wordt nog lange tijd gesproken over de wenselijkheid van een tweede predikant, daar de gemeente 3000 zielen telt. In 1871 (vier jaar na de eerste stemming in maart 1867) blijkt bij de stemming dat van de 264 uitgebrachte stemmen er 147 voor handhaving van het oude reglement zijn dat de kerkenraad machtigt tot het benoemen van kerkenraadsleden en het beroepen van predikanten. 117 stemgerechtigden wensen echter het nieuwe systeem, waarbij de gemeente meer invloed heeft. In vergelijking met 1867 dus een belangrijke verschuiving. Pas in 1876 blijkt

uit de notulen weer iets van de vrijzinnige signatuur van Epe, als de kerkenraad zich op een voorstel van dominee Worst met een schrijven richt tot de synode met het verzoek het verplicht stellen van vragen aan aanstaande lidmaten af te schaffen. De kerkenraad is hiertegen, omdat zij meent dat de rechten van niet alle richtingen zo gehandhaafd kunnen blijven. Duidelijk is natuurlijk de rol die Worst heeft gespeeld bij dit laatste en het eerder genoemde schrijven aan de synode.

Voor zijn vrijzinnige denkbeelden vond hij op een bijzondere manier steun en voeding door een relatie met Tongeren. In 1866 was Hendrik Worst getrouwd met Antoinette Maria van der Feltz, dochter van notaris en oud-burgemeester G.W. van der Feltz. De familie Van der Feltz was bevriend met de Rauwenhoffs, eigenaars van het landgoed Tongeren, waar zij in de zomer vele maanden verbleven. In zo'n periode nodigde L.W.E. Rauwenhoff, hoogleraar in de theologie te Leiden, zijn collega's en geestverwanten in de moderne leer en in het bijzonder A. Kuenen, wel eens uit op Tongeren te komen. Zijn dochter J.C. van der Feltz-Rauwenhoff, schreef daarover in haar herinneringen aan Tongeren: „Aan de allee staat de Theologische hut, zoo genoemd omdat mijn vader er veel zat te werken met zijn ambtgenoot prof. A. Kuenen”. Ongetwijfeld zal dominee Worst de heren hebben ontmoet, waardoor hij de theologische ontwikkelingen van zijn tijd uit de eerste hand kon vernemen.

De theologische hut (1868).

In de hut prof. A. Kuenen en prof. L.W.E. Rauwenhoff. Er voor staand zoon Willem, zittend dochter Anna. Rechts lopend prof. N.W.P. Rauwenhoff, links harkend vaste arbeider Bart Zuering. Op de achtergrond het Huis Tongeren.

Er was nog een reden om op Tongeren te komen. Nadat aanvankelijk meester Wesseldijk het godsdienstonderwijs op de in 1868 opgerichte Tongerense school had verzorgd, werd dit later door dominee Worst overgenomen. Zo lezen we in een brief van bosbaas De Zoete aan Charles le Chevalier (stiefvader van L.W.E. Rauwenhoff, die het landgoed beheerde): „Voor 't halen en terugbrengen van de Heer Worst zal ik zorgen” (25 okt. 1877). En in 1880: „UE Tentwagentje word zoo slegt de Heer Worst was onlangs half doornat geworden”. Meester Wesseldijk en zijn vrouw bezochten de Grote Kerk evenals Charles le Chevalier, zoals blijkt uit een bericht van Baas De Zoete van 5 januari 1874: „De zitplaatsen in de kerk te Epe zijn voor UE weer gepacht voor een jaar voor f 14,— de beide. Dus voor dezelfde som als vroeger nu maar voor een jaar”. In de volgende aflevering komen we Baas De Zoete weer tegen en zullen zien dat hij een geheel andere richting was toegedaan dan de eigenaren van Tongeren.

Geraadpleegde bronnen

M. van den Esschert, Honderd jaar Hervormde Gemeente Emst (Emst 1966).

R.J. Rasker, De Nederlandse Hervormde Kerk vanaf 1795 (Kampen 1974).

J. Reitsma, Geschiedenis van de Hervorming en de Hervormde Kerk der Nederlanden (Utrecht 1933).

Archief van de gemeente Epe.

Archief van de Nederlands Hervormde kerk te Epe.

Rijksarchief in Gelderland, de archieven van het landgoed Tongeren.

Foto's: professoren en theologische hut coll. L.C. van der Feltz;

ds. H. Worst, Grote Kerk met dank aan mevrouw Van Rijssen.

Beste kinderen (4)

Tongeren 3 Oct. 1901

Beste kinderen.

Hartelijk, en ook van harte, gefeliciteerd met uw overplaatsing naar Borculo!

Zo begint de enig bewaarde brief uit 1901, die meester Wesseldijk schrijft aan zijn dochter, schoonzoon en kleinkinderen, die in dat jaar nog wonen in het Achterhoekse Gelselaar. In deze brief richt hij zich echter uitsluitend tot zijn schoonzoon. Meester heeft zich dan ook behoorlijk zorgen gemaakt over een al dan niet 'verstandig' besluit aangaande Heuvel's aanvaarding van deze benoeming en steekt dit niet onder stoelen of banken.

„Och, ik wenschte dat zo zeer, in uw eigen belang, (al is er dat dan ook niet zo bijzonder veel mee gebaat) En daarom, dank voor uw besluit om uwe taak in Borculo met moed onder de oogen te zien, zoo als ge schrijft. Ik twijfel er niet aan, of die taak zal u meevallen. Dat het u echter zwaar valt om Gelselaar te verlaten, begrijp ik heel goed en 't komt niet in mij op, u dat kwalijk te nemen. Toch moet ge u dat heengaan niet al te zwaar aantrekken; de bevolking van Gelselaar zal wel veel goeds hebben, zoals ge schrijft maar goede menschen zult ge toch ook in Borculo nog wel vinden. Niet overmoedig, maar toch met moed dus de toekomst tegemoet!”

Hoe groot meesters zorg geweest is, mag blijken uit het feit dat hij op 22 september in zijn eentje naar Gelselaar reist, om nog eens een 'vaderlijk' woordje met zijn schoonzoon te spreken. Want hoewel Heuvel in zijn dagboek schrijft, dat de beslissing om naar Borculo te gaan 'in de zomervakantie op Tongeren reeds gevallen is'... terug in Gelselaar overvalt hem de twijfel. Hij laat zich door zijn schoonvader nog niet onmiddellijk overhalen, en zo heeft Wesseldijk een zware reis als hij naar huis terug gaat.

„het viel mij zoo bitter tegen toen ik u nog zo weifelend en in tweestrijd aantrof. Van 't oogenblik af dat ik alleen mijne terugreis vervolgde, nam de heimelijke vrees, dat gij een dwaas besluit zoudt nemen, steeds toe. Ik kon die vrees maar niet van mij afzetten, ze werd eerder van dag tot dag grooter.”

Doch, kijk aan, dan komt de verlossende brief Meester is ontzettend opgelucht, maar kan niet nalaten, in zijn brief mee te delen:

„Ook ik heb, ik mag dat nu wel schrijven, zware moeilijke dagen gehad ----- doch dat alles is nu voorbij, en ik wil daar nu ook niet meer aan denken.

Liever nu 't oog gevestigd op wat voor ons ligt! Tot het schrijven van 't gewone dagelijksche nieuws heb ik nu geen tijd en ook geen lust; mijn gemoed is daartoe te vol, doch gelukkig niet van droefheid wij schrijven elkander nog wel weer. Tot later dus.

Hartelijk gegroet van ons allen.

Uw vader B.H. Wesseldijk.

Dat 'later' is ook bewaard in brieven, die meester in zijn hoedanigheid van Grootvader schrijft ter gelegenheid van de verjaardagen van de oudste kleinzoon Johan en de kleine Dina. En ik kan me voorstellen hoe de beide oude mensen daar samen gezeten hebben in die stille meesterswoning op de avond van de 16^e september 1904.

„Beste Johan.

Nu krijg je eens weer een brief van je grootvader, en wel omdat je morgen weer jarig bent. 12 jaar! ----- je wordt dus zoo zoetjes aan een gansche groote kerel. Grootmoeder en ik feliciteren u wel met uw verjaardag. Wij zullen ook morgen nog wel aan u denken. ----- „Je moet me maar eens een brief terug schrijven. Ik zou wel gaarne van je weten willen hoe het je verder op de Franschen school gaat, of je ook erg veel leren moet en of je van Mijnheer Dijksterhuis ook nog wel eens klappen om je ooren krijgt.

Nu Johan, houd je maar goed, en word maar een ferme jongen.“

In het jaar daarop verneemt Wesseldijk met groot genoegen, dat de jarige het op de H.B.S. goed doet. Naast de grootvader komt ook de meester even om de hoek kijken:

„En dat je zelfs al een 10 hebt behaald. Bravo jongen, ga zo voort!! --- Maar stel je nu asjeblieft niet voor, dat het je altijd gelukken zal zoo'n hoog cijfer te krijgen; doe er wel je best voor, maar laat het je vooral niet ontmoedigen, als je eens met wat minder naar huis moet. Denk dan liever: Nu wat minder, een volgenden keer zal ik toch probeeren 't hem te flikkeren. --- Het drankje dat Grootmoeder van de dokter gekregen heeft, doet haar goed; ze is daar al veel van opgeknapt. Ik zelf ben ook goed in orde en ga met dat mooie weer nog wel eens kuieren. Gisteren namiddag zijn wij samen nog naar Anna's hoeve geweest. O, wacht, laat ik dit niet vergeten: je moest je Vader en Moeder eens vriendelijk bedanken voor de lekkere peren; we smullen er nog alle dagen van.“

Molenweg richting Anna's Hoeve.

Ook als de kleine Dina verjaart, wordt er een briefje geschreven. En dat meester zeer op zijn kleindochter gesteld is, mag blijken uit de woorden die op 1 oktober 1907 uit de pen vloeien:

„Mijn kleine Poesjen.

Neen, Grootmoeder en ik vergeten uw verjaardag niet; wij feliciteeren beiden u hartelijk met uw feest en wenschen u veel pret. ----- En nu ben je dan al negen jaar! Je wordt nu zoo zoetjes aan al een groote meid, haast te groot om nog langer mijn kleine poesjen te heeten; maar mijn poesjen blijf je toch, als je ten minste in school en bij Moeder thuis en met breien en haken en naaien goed oppast, en niet al te ondeugend wordt. Maar daar ben ik niet bang voor.”

Het jaar daarop is de status der kleindochter veranderd in „Beste meid” maar de warmte, die vanuit de brieven spreekt, is dezelfde gebleven.

„We hopen, dat het u allen goed zal gaan en dat u de pudding morgenmiddag lekker zal smaken. Had Grootmoeder de vorige week zoo'n pijn in 't eene been, dat is nu weer over, en wij zijn nu beiden wel weer goed in orde. Wat hebben we tegenwoordig mooi weer! Ik ga dan ook elken avond na 4 uur een heele poos uit, de bosschen door of de hei op, daar is 't nu zoo aardig. Krijgen wij nu ook nog eens een briefje van u?”

En met de: „*Hartelijke groeten aan uw Vader en Moeder, uwe broers en U, van Grootmoeder en uw Grootvader B H Wesseldijk*” zijn we aangekomen in het jaar 1908, doch het lijkt mij van de lezer echter wel wat veel gevraagd om elke uitgebreide verhandeling betreffende:

flanelletjes, eigengebreide kousen, alsmede de nodige boven en onderbroekjes, die des meesters vrouw voor haar 'beste-klein-kinderen' vervaardigt, te verwerken. Het is allemaal keurig bewaard gebleven in de brieven die haar man, een heel jaar rond, schrijft naar Borculo. Ik zal u 'een en ander' zeker niet onthouden, doch: 'alles met mate, zei de kleermaker, en hij sloeg zijn vrouw met de ellestok'.

Deze brieven die tijdens dat jaar, tot nog enkele dagen voor meesters dood, met de regelmaat van een goed lopende klok, bij het gezin Heuvel in de brievenbus vallen, kunnen we -denk ik-zien als een zuinig bewaarde voorloper van de hedendaagse e-mail.

En dat ons de gelegenheid geboden wordt, mee te lezen, is enkel maar mooi. Immers, ze vertellen over een tijd, die al bijna een eeuw verstreken is. Trouwens, Wesseldijk hanteert de pen niet alleen vaardig naar het gezin van Dirkje, (meester zal immer de doopnaam Derkje bezigen.) Maar naast elke brief, die naar het Achterhoekse stadje verstuurd wordt, schrijft hij ook trouw naar Maria, die 'over de bult' woont.

Deze jongere dochter is „*Op den twee en twintigsten September negentien honderdvier gehuwd met Martinus Gerhardes Tiemens*”

en woont met haar man in het rentmeestershuis op het landgoed 'De Essenburg' aangezien Tiemens daar in die tijd rentmeester is. Het echtpaar heeft geen kinderen en Maria is dan ook bijzonder gehecht aan het gezin van haar zuster in Borculo, dat – zoals Heuvel schrijft – inmiddels zijn thuis gevonden heeft

„*Daar achter in den Wevershoek, in den voormalige Pastorie die oude Wehme, met zijn zwaargewelfde kelders, zijn kamers en opkamertjes en onvermoede plekjes op den groote zolders, waar de kinderen al wat spelletjes deden, en het er soms zo dol aan toe ging, dat Vader vermanend moest ingrijpen*”.

De jonge meestersvrouw heeft het met haar groeiend gezin en een bewerkelijk huis, vooreerst druk genoeg. Om 'zomaar' even naar Tongeren te reizen... daar ontbreekt ten enen male de tijd voor. Doch tijdens de vakanties wordt dat ruimschoots ingehaald.

En hoewel Dirkje, tot op hoge ouderdom, vertelt over 'dat Paradijs' wanneer ze het over Tongeren heeft, na haar Vaders dood komt ze er naar alle waarschijnlijkheid slechts één keer terug. 'Want', zoals een van haar kleinkinderen me vertelde: 'ze wilde het zich allemaal liever blijven herinneren, zo het geweest was in haar jeugd'.

Dit in tegenstelling tot Maria, die vanuit Apeldoorn, waar ze in de latere jaren woont, vrij vaak naar Tongeren reist, getuige de brieven, die zij – op haar beurt – schrijft, naar haar „*Beste zuster*”. Deze brieven vertellen ook over de

vriendschap met mijn grootmoeder, welke dateert uit de tijd, dat de drie als kleine buurkindertjes met elkaar speelden. Zo zal Dirkje zich tot op hoge ouderdom blijven herinneren:

„Wat hebben we toch een blijde jeugd gehad. Weet je nog wel wat een feest het was, als Vader eens in 't jaar met ons drieën, want Leida was er altijd bij, naar Gortel ging, wanneer de bosbessen rijp waren. Vroeg stapten wij van huis, de dauw lag nog over de velden, Vader sloeg zijn broekspijpen een eindje om en wij namen onze jurkjes op. ----- In de verte zag je een rij heuvels, op een daarvan stond een den, van ver leek ze wel op een paraplu. Waren we bij die den gekomen, dan kon je beneden in een laagvlakte de buurschap Gortel zien liggen. Na een uur gaans waren wij op onze bestemming en togen direct aan de arbeid. Ik kan mij niet herinneren, dat Vader hielp plukken. Vader zou zoo nu en dan wel een grappig woordje zeggen, een eindje rond kuieren, de vogels bespieden en naar haar gezang luisteren. ----- Tegen twaalf uur kwamen wij hoogst voldaan op Tongeren weer aan“.

Derkje en Maria omstreeks 1900.

En steeds weer, wanneer Maria in de latere jaren naar Tongeren komt, is haar thuisbasis bij 'Leida op het Ruwe veen'. En elke keer ook gaat er na zo'n bezoekje een brief naar Dirkje in Borculo, om deze mee te laten delen in het lief en leed vanuit de oude wereld. Het gaat te ver deze brieven hier te behandelen. Maar ik kan niet na laten er een klein stukje uit te lichten. Het geeft zo'n mooi beeld over een tijd, die definitief tot het verleden hoort.

Zo is het op een zachte zaterdagmiddag, aan het eind van de zomer in 1939, dat Maria met het 'baronnenlijntje' vanuit Apeldoorn – waar ze dan woont – naar Epe reist, om van daaruit verder te fietsen naar Tongeren:

„ik ben eerst bij het kerkhof geweest en daarna bij Westraven de bosch door naar Leida, ik heb nog een poosje in de paardewei op die bank gezeten, wat is Tongeren toch mooi met zijn oude knoesterige boomen En toen naar onze goeie oude vriendin. Willem Jan was in de wei met het gras bezig. Leida zat bij de tafel met de voeten op een stoof te naaien ze was zo opgeruimd en blij me te zien, zaterdagnacht werd er een koe melk, maar ik heb er in mijn bedstee best om geslapen”.

Opoe „an de göatendeure”.

Laantje Ruwe veen, Tongeren.

En al schrijvende zie ik Opoe weer voor me, het ouderwetse brilletje op haar neus en ik hoor haar lieve oude stem:

'Dan lag Maria in de beddestea en ik rommel'n nog wat deur de kamer veur ik ok noa bedde ginge. Wule proat'n of zong'n een bittien tut da'w mekare welteruss'n wens'n.'

Ach ja, nog hoor ik het geluid van haar muilen, die zacht slifferend over de vloer gingen, de tik van het brilletje in de vensterbank voor het slapen gaan. En wanneer ik haar toedekte voor de nacht – zoveel jaren later in mijn ouderhuis in Zuuk –, was het steevast: 'dank oe wel mien kiend, sloap temee ma lakker.' Het behoort tot m'n meest dierbare herinneringen. Maar nu terug naar het Ruwe veen.

„de andere dag was het niks geen mooi weer om de bosch in te gaan en zijn Leida en ik maar warm in de kamer bij de kachel blijven zitten en hebben gepraat over toen we nog kleine kinderen waren. 's Middags kwam Derk van Tiemen Brummel (van 't Ende) en Gerritje Pannekoek met vrouw en kinderen, ook Willem met zijn vrouw en kinderen uit Zuuk we hebben gezellig gepraat, 's avonds kwam de meester (Hendriks) en zijn vrouw, ook druk gepraat ----- Maandag na den middag ging ik weer terug. Leida en W.J. zeiden, dat we maar eens gauw samen moesten komen “.

Dat is er waarschijnlijk nooit meer van gekomen, hoewel Dirkje en Leida (doopnaam Alijda Brummel) elkaar trouw blijven schrijven. En elke brief die mijn grootmoeder aan Dirkje schrijft wordt ondertekend met:

„zoo noem ik mij uwe liefhebbende vriendin Leida”

Waarmee wij een volgende keer verder gaan en ik mij noem:

Lijda van den Bremen-Jonker.

Dina van Eek – 1887-1956

Deze zeer bekende Eper vrouw heette officieel Petronella Berendina van Eek en was geboren op 9 augustus 1878 te Epe en overleden op 19 april 1956 te Apeldoorn. Bij tallozen, ook ver buiten de streek was Dina van Eek bekend, want deze typische figuur in het Eper dorpsleven heeft jarenlang elke zomer de belangstelling getrokken van de zomergasten en in imkerskringen genoot zij tot enkele jaren voor haar dood de reputatie Nederlands oudste bijenhouster te zijn.

Dina op late leeftijd met haar pijp die duidelijk sporen van veelvuldig gebruik vertoont. Op deze foto komt het feit dat zij een oog miste, duidelijk uit.

Dina heeft in haar lange leven nooit weelde gekend. Zij sleet haar kinderjaren op de Bijsterbosch, als dochtertje van schaapherder Hendrik van Eek. Haar moeder Jantje Jonker overleed toen Dina zes jaar oud was. Zeven jaar later hertrouwde haar vader met Hendrika Jonker, die een hele verre achternicht van zijn eerste vrouw was. Reeds in haar jeugd verloor Dina door een ongeluk een oog en zo was haar uiterlijk al geschonden, toen zij als jong meisje de ouderlijke woning verliet om te gaan dienen bij boeren in de omgeving, voornamelijk in de IJsselstreek. Later kwam zij te Ernst wonen, maar al spoedig daarna keerde zij in Epe terug en betrok hier een woning aan de beek langs de Gildeweg, dichtbij de Hoofdstraat.

„Huisje Hanekamp” aan de Dellenweg waar Dina later woonde, hier nog met Johan Hanekamp, (± 1947) in de deuropening.

Dina van Eek - Epe

De grootste bekendheid verkreeg Dina in de jaren die zij doorbracht in een oud Veluws boerenhuisje aan de Dellenweg (B 325, later genummerd aan de Officiersweg 44). Zij woonde daar aanvankelijk in bij de bejaarde Hanekamp, (Johannes 1865-1947) sliep tot diens overlijden in een stroschuur en maakte het zich, toen zij daarna de primitieve woning geheel tot haar beschikking had, al weinig gerieflijker. Ze hield er haar bijen, gaf van de honing meer weg dan zij verkocht en vroeg voor zichzelf niet meer dan het directe levensonder-

Dina van Eek, imkster, met één van haar bijenkorven, op een van de ansichtkaarten waar ze ook zelf in handelde.

houd eiste. In de oorlogsjaren heeft zij, die zelf op hulp aangewezen scheen, integendeel vaak de honger van anderen verdreven.

„Dina mit de piepe an” voor het huisje aan de Dellenweg dat ze van Hane-kamp “erfde”. Dat zij een opvallende dorpsfiguur was, werd mede door haarzelf via ansichtkaarten commercieel gebruikt.

De hut aan de Dellenweg was al lang geen menswaardig verblijf meer toen de eigenaar besloot tot afbraak. In overleg met het gemeentebestuur bouwde de heer G. Kwakkel een kleine woning op de Wachtelenberg en zo heeft Dina nog enige jaren een betere omgeving gekend. Ook toen gaf zij echter nog vaak de voorkeur aan de wegen en de bossen, waarin zij soms dagen en nachten rondzwierf. Op de woensdagmorgens echter vond men haar op de markt, althans in de zomermaanden, als de prentbriefkaarten waarop men haar, met de pijp in de mond, bij haar korven zag, gretig aftrek vonden onder de vakantiegangers. Lang hebben ook alle openbare verkopeningen en erfhuizen haar belangstelling gehad. Talloze vaste goederen heeft zij ingezet, hetzij met winst of verlies en toen dat niet meer ging, bleef zij als getuige een trouwe hulp voor de notaris.

In de imkerij is Dina lang een actieve figuur geweest. Toen in een ongunstig seizoen de regering de bijenhouders te lang liet wachten op accijnsvrije suiker, schreef zij de koningin een brief en er kwam uitkomst.

Naarmate leeftijd en ontberingen zich sterker lieten gelden, werd de toestand in het huisje op de Wachtelenberg moeilijker. Dina zou het er niet zolang hebben uitgehouden zonder hulp. Van de omwonenden was het vooral de familie Dijkslag, die zich voortdurend over haar ontfermde en zich grote offers getroostte om, met de hulp van de wijkverpleegster, de oude vrouw zo lang mogelijk de vrijheid te laten genieten waarvan zij geen afstand kon doen. In de eerste weken van 1956 noopte echter de strenge winter tot ingrijpen en Dina nam genoegen met haar overbrenging naar het rusthuis aan de Loolaan in Apeldoorn. Rust en goede verzorging hebben echter de teruggang in haar gezondheidstoestand niet kunnen stuiten. Vanuit de woning van Dijkslag, Pelzerpark 1, is zij in Epe op de algemene begraafplaats begraven. De familie Dijkslag liet een advertentie in de plaatselijke krant zetten.

Gerrit Kouwenhoven.

Gelderse Genealogische Contactdag

Op zaterdag 7 april 2001 zal in Tiel vanaf 10.00 uur de 11de Gelderse Genealogische Contactdag gehouden worden.

De organisatie van deze dag is in handen van de 5 Gelderse afdelingen van de Nederlandse Genealogische Vereniging (NGV), aangevuld met enkele andere verenigingen.

Ook andere afdelingen en diensten van de landelijke NGV, zoals Familieorganisaties, Computergenealogie, Heraldiek, Contactdienst en het Verenigingscentrum in Weesp zullen weer hun medewerking geven. Bovendien zullen andere Gelderse genealogische en historische verenigingen, archieven en computer/internetdeskundigen aanwezig zijn.

Zulke contactdagen zijn bij uitstek geschikt om uw genealogische gegevens aan te vullen en uit te wisselen, en om contacten te leggen met andere genealogen die met name in Gelderland genealogisch onderzoek verrichten.

Namens de Commissie Gelderse Genealogische Contactdag:

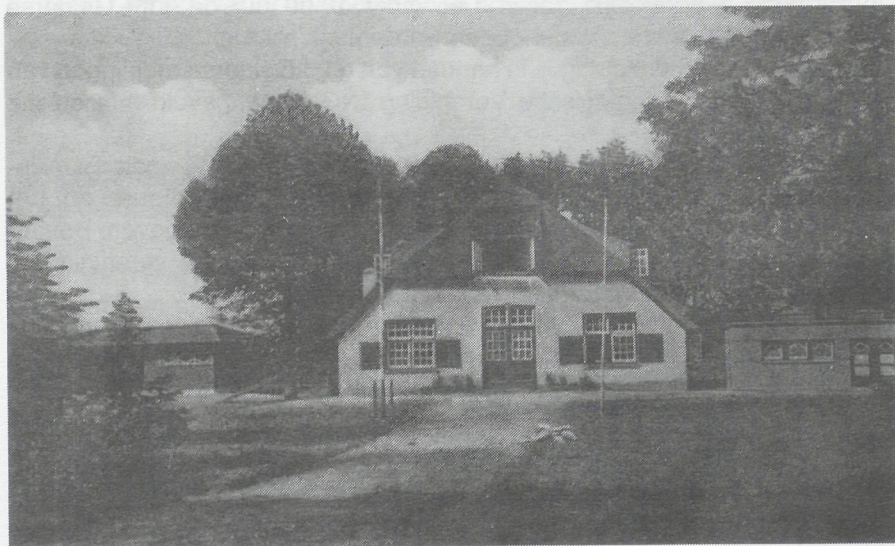
W. van Westeringh, Boterhoekstraat 34, 6666 GA Heteren, telefoon (026) 472 21 92.

Eper familienamen op het spoor

Elke gemeente op de Noord-Veluwe heeft een aantal „eigen” familienamen. Men hoeft de telefoongids maar door te nemen om vast te stellen dat bepaalde familienamen opvallend sterk in één gemeente zijn vertegenwoordigd. Een uitgesproken Heerder familienaam is bijv. Rorije; in Oldebroek wonen naar verhouding veel dragers van de naam Uitslag.

De oorzaak daarvan is dat in het verleden mensen zich noemden, of door anderen werden genoemd, naar de plek waar ze woonden. In Heerde lag een stuk grond met de naam Rorije; een „rorije”, oorspronkelijk een „roderije”, was een plek waar men bij de ontginning bomen geroid had (een vroegere vorm van het werkwoord „rooien” is roden). Naar het perceel de Rorije werden een boerderij en later ook personen genoemd. In het archiefmateriaal is goed te volgen dat iemand werd ingeschreven onder bijv. de benaming „Herman van de Rorije”. Niet lang daarna volstond men met Rorije.

Ten westen van Wezep ligt een gebied dat in de 15^e eeuw bekend was onder de naam het Uitslag. In 1687 werd iemand ingeschreven onder de naam „Gerrit Everts in 't Uitslag. Begin 19^e eeuw was er een zekere Wolter Hendriksz die Uitslag als vaste, dus erfelijke familienaam aannam. Een „uitslag” was een aan de buitenkant gelegen stuk ontginningsgrond.

De eerste vermelding van het Erve De Bijsterbosch in het archiefmateriaal is uit 1534; omstreeks 1600 was er al een familienaam Bijsterbosch. (ansicht van G. Jonker te Epe)

Ook bij de verplichte aanneming van familienamen in de Franse tijd kozen veel mensen voor de naam van hun woonplek, en zo ontstonden bekende namen als Van de Beek, Van de Belt, Veldkamp en Van de Wetering.

Binnen de grenzen van de gemeente Epe ontstonden eveneens verscheidene namen die nu als specifiek Eper geslachtsnamen gelden. Het gebied met de naam Esschert (oorspronkelijk Essert) wordt vermeld in archiefstukken uit de 16^e eeuw. Omstreeks 1600 was de veldnaam Esschert overgegaan op een boerderij en in een doopboek werd onder het jaar 1640 „Aeijan Cornelys op den Esschert” ingeschreven.

Een boerderij die in de 17^e eeuw bij iedereen bekend was had de naam het Slijkhuis. Naar het „erve en goed het Slijkhuis” werd o.a. genoemd „Jan Gerrits Slijckhuijs, pachter” (1675).

Een mooi voorbeeld van de ontwikkeling veldnaam-boerderijnaam-familienaam is Vlekkert. Het gebied de Vlekkert ligt ten noorden van de straat die tegenwoordig Vlekkertseveld heet. Op zo'n 75 meter afstand van de Nieuwe Wetering lag de boerderij die in de 17^e-19^e eeuw zo bekend was, dat er niet alleen personen naar werden genoemd, maar ook stukken grond, bijv. Vlekkertse Kamp en Vlekkertse Veld.

Een van de meest voorkomende familienamen in Epe is Horst. In de 16e eeuw werden personen ingeschreven die „op den Horst” woonden. In een protocol uit 1733 staat een „Erve en Goed de Horst genaamd”. De boerderij lag op het tracé van de A50, aan het eind van de Hoevenstraat. Behalve naar gebieden en boerderijen noemde men zich in Epe ook vaak naar de buurschap waar men woonde of waar men vandaan kwam. Veel voorkomende familienamen werden o.a. Van Gortel, Van Lohuizen, Van Norel, Van Vemde en Van Zuuk. Wat specifiek Eper familienamen zijn blijkt ook uit het Nederlands Repertorium van Familienamen, waarin het aantal naamdragers per plaats op basis van de volkstelling in 1949 wordt vermeld. Van enkele namen die hierboven genoemd werden zijn de cijfers voor heel Gelderland en voor Epe:

Van den Esschert 118-49

Van Lohuizen 268-89

Van Norel 222-114

Overbosch 71-34

Van de Vlekkert 91-44

Van Zuuk 175-142.

Voor genealogen en andere geïnteresseerden in de geschiedenis van hun voorouders is het belangrijk te weten waar, wanneer en hoe hun familienaam ontstond. Veel gebruikte bronnen bij de naspeuringen zijn doop-, trouw- en begraafboeken. Daarin staan inderdaad onmisbare gegevens over personen, maar de registratie is vaak summier en niet altijd nauwkeurig. Vooral in doopboeken staan data die, wanneer men ze met andere bronnen vergelijkt, onmogelijk juist kunnen zijn.

Betrouwbare archiefbronnen zijn in het algemeen documenten waarin het om geld gaat. Akten die betrekking hebben op een verkoop, een boedelscheiding of verpachting werden met accuratesse opgesteld. Ook de voorlopers van de notariële akten uit de 19^e en 20^e eeuw, de zg. protocollen, zijn uitstekende informatiebronnen. Wanneer daarin de ligging van onroerende goederen wordt beschreven, noemt men niet alleen de namen van de betrokken personen en van de stukken grond, maar ook de namen van de aangrenzende percelen, van het gebied of buurt waar het betreffende perceel lag. Tot aan de invoering van het kadaster in 1832, toen de onroerende goederen werden genummerd, was een exacte beschrijving van de percelen nodig.

Veel persoons- en boerderijnamen staan ook in de zg. verpondingskohieren die vanaf ongeveer 1650 werden opgesteld. Het zijn registers waarin de belasting op onroerende goederen werd vastgelegd. Omdat ze van tijd tot tijd werden herzien kan men het verschijnen van een nieuwe naam soms redelijk nauwkeurig dateren. Wanneer men deze kohieren, de protocollen en notariële akten in chronologische volgorde doorneemt, kan men ontdekken hoe een zg. toenaam als bijv. „Roelof Aerts op den Overbosch” gaat plaatsmaken voor de vaste familienaam Overbosch.

Een groot deel van dit archiefmateriaal ligt in het Gemeentearchief van Epe, de protocollen bevinden zich in het Rijksarchief in Arnhem. Aan het eind van het boek „Veldnamen en oude boerderijnamen in de gemeente Epe” (IJsselacademie Kampen) zal een overzicht van archiefmateriaal staan, dat voor het onderzoek naar Eper familienamen onmisbaar is.

In Epe zijn ook familienamen die heden ten dage niet als specifiek Eper familienamen kunnen worden beschouwd, omdat de eerste naamdragers (of een deel ervan) naar elders zijn vertrokken. Twee namen die niet opvallend talrijk in Epe aanwezig zijn, maar wel hun oorsprong in Epe hebben zijn Bossenbroek en Speldekamp. In de 17^e en 18^e eeuw was Bossenbroek een van de bekendste gebiedsnamen. Het was het broekland ten noorden van de Geerstraat en ten oosten van het Apeldoorns Kanaal; daar stond (en staat) ook een boerderij met de naam het Bossenbroek. In Oene, aan de Middelbeekse Allee, staat de boerderij die vanaf begin 19^e eeuw de naam Speldekamp heeft, maar die genoemd is naar een kamp waar men spelt, een soort tarwe, verbouwde.

D. Otten.

Inhoud

Bertus van den Bremen maakte een nieuwe index voor Ampt Epe door J.C. Kreffer	1
De achtergronden en het ontstaan van de Doleantie te Epe (2) door drs C. van der Wal - bewerkt door J.C. Kreffer	5
Beste kinderen (4) voor Lijda van den Bremen-Jonker	11
Dina van Eek – 1887-1956 door Gerrit Kouwenhoven	18
Gelderse genealogische Contactdag	21
Eper familienamen op het spoor door D. Otten	22

